

จากปีเก่าสู่ปีใหม่

อะไรคือความสุข

..... ระบุ สำนัก

หากย้อนกลับไปทบทวนสิ่งที่ชีวิตเราแต่ละคนผ่านพ้นเหตุการณ์ต่าง ๆ มาแล้วไม่ว่าเรื่องเล็กเรื่องใหญ่น่าจะพบความจริงว่า ในแต่ละช่วงที่ปีเก่าผ่านไปโดยมีปีใหม่เข้ามาแทนที่ซึ่งธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานธรรมชาติมีเหตุมีผลเตือนสติมนุษย์ หลายคนนิยมส่งความสุขถึงกันจนถือเป็นธรรมเนียมโดยมีการอวยพรส่งความสุขกัน อย่างไรก็ตามหากหวังที่จะให้บรรลุผลสมตามเป้าหมายควรมีสื่อ **"จากใจถึงใจ"** ซึ่งทุกคนสามารถกระทำได้ในทุกโอกาสเป็นพื้นฐานสำคัญรวมอยู่ด้วย

ในเมื่อ **"ภาวะหลากหลาย"** คือสังขารของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์มีจิตใจเป็นรากฐาน เราคงต้องให้ความสำคัญแก่ **"ความหลากหลายของแนวคิด"** ณ จุดนี้เองจึงพบความจริงว่าพฤติกรรมในการส่งความสุขถึงกัน บ้างก็นำปฏิบัติโดยที่ตระหนักถึงความสำคัญของน้ำใจซึ่งตนพึงมีต่อเพื่อนมนุษย์โดยหน้าที่ บ้างก็กระทำจากความรู้สึกในคุณงามความดีของอีกด้านหนึ่ง แต่บ้างก็เป็นไปในรูปแบบที่แอบแฝงไว้ด้วยเงื่อนไขซึ่งหวังว่า น่าจะมีผลสนองประโยชน์ด้านรูปวัตถุแก่ตนและพรรคพวก

อย่างไรก็ตาม บุคคลใดเข้าใจถึงความหลากหลายของมนุษย์อย่างแท้จริงย่อมสามารถรู้ได้ถึงความจริงจึงไม่ถือสาหาความแทนที่จะยึดติดอยู่เพียงจุดใดจุดหนึ่งซึ่งทำให้เกิดความทุกข์ และผู้ที่ไม่ทุกข์แล้วย่อมไม่หลงความสุขในด้านซึ่งตนได้รับจากสิ่งภายนอก จึงถือว่าเป็น **"บุคคลผู้มีสติ"** สามารถรู้เท่าทันต่ออิทธิพลสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นในด้านการนำปฏิบัติย่อมรู้ว่า **"สิ่งใดควรหรือไม่ควรอย่างไร"**

จากทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่เป็นจริงของสังคมปัจจุบัน ซึ่งทำให้หลายคนอาจรู้สึกว้าวุ่นใจมากขึ้นจึงทำให้เกิดความทุกข์ และนำไปสู่การดิ้นรนต่อสู้เพื่อหาทางออก แต่ในที่สุดก็พบว่าไม่อาจแก้ไขอะไรได้จริงจึง ซ้ำยังมีกระแสสะท้อนกลับมาเป็นผลทำให้ตนต้องเจ็บตัวอีกด้วย ซึ่งจริง ๆ แล้วภาวะเจ็บตัวจากผลการกระทำของแต่ละคนก็คือส่วนหนึ่งที่ถือสังขารปรากฏอยู่ในระบบการเรียนรู้ซึ่งธรรมชาติได้มอบมาแต่กำเนิดในวิถีชีวิตทุกคน จึงหาใช้สิ่งเลวร้ายดังเช่นความรู้สึกจากตัวเองขณะที่กำลังเผชิญกับปัญหาไม่ หากเป็นสิ่งช่วยให้สามารถเข้าใจถึงธรรมชาติในรากฐานตนเองได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แม้อาจมีบางคนยังละทิ้งไม่ถึงระดับซึ่งช่วยให้ทวนกลับมามองสู่อีกด้านหนึ่ง ทำให้ยังคงดิ้นรนสร้างภาพที่ตนประคองขึ้นจากกิเลสในตัวเองต่อไปอีกว่า **"สามารถแก้ไขปัญหา เรื่องนั้น เรื่องโน้นได้แล้วโดยนำเอาภาพเฉพาะหน้ามาอ้าง"** ส่วนบุคคลผู้เข้าใจ ถึงความจริงแล้วย่อมมองเห็นสังขารว่า **"เพราะมีโอกาสสัมผัสและเรียนรู้ถึงความทุกข์แล้ว จึงช่วยให้คุณสามารถเข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้ในที่สุด"** ส่วนผู้ที่ยังยึดติดก็จำต้องมุ่งหน้าต่อไปอีก

ความทุกข์จึงหาใช้สิ่งที่น่ารังเกียจไม่ ดังนั้นบุคคลใดกลัวความทุกข์ดังเช่นที่ชอบนำมามาอ้างเพื่อหวังเรียกข้อความสนใจ แทนที่จะคิดต่อสู้ด้วยลำแข้งตัวเองอย่างรู้สึกท้าทาย จึงเปิดโอกาสให้อ่านได้ว่า วิถีชีวิตยังคงห่างไกลต่อการเข้าถึงความสุขที่แท้จริง

อนึ่ง หากมองเห็นได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งปรากฏขึ้นไม่ว่าใครจะรู้สึกว่าเป็นหรือไม่คืออย่างไรย่อมถือว่ามีอัมมะทั้งสิ้น ดังนั้นประเด็นที่หยิบยกมากล่าวจึงน่าจะสะท้อนภาพให้เห็นถึง **"อัมมะซึ่งมีความกลัวเป็นเงื่อนไขแฝงไว้ด้วย"** ถึงกระนั้นก็หาใช่ว่าจะเป็นเรื่องเลวร้ายไม่ เพราะถ้ามองที่วิถีการเปลี่ยนแปลงแล้วน่าจะพบว่า เป็นเพราะยังไปไม่ถึงจุดซึ่งสามารถหยั่งรู้ได้ครบถ้วนเท่านั้น

ในเมื่อรากฐานธรรมชาติจริงของแต่ละคนเป็นสิ่งอิสระ ดังนั้นแม้ว่าในช่วงเวลาเดียวกันจะทำให้มนุษย์ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันสะท้อนภาพความจริงให้เห็นเหมือนกันไม่ได้ แต่ถ้าอีกด้านหนึ่งสามารถมองจากรากฐานที่อิสระ

ถึงระดับหนึ่งแล้วย่อมเข้าใจได้ว่า ในที่สุดทุกคนคงไปถึงจุดซึ่งเป็นหนึ่งเดียวกันหมด ไม่ว่าจะเร็วหรือช้ากว่ากันแค่ไหน

อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้ซึ่งเข้าใจถึงความจริงในระดับหนึ่งแล้วย่อมมุ่งทำงานอย่างปราศจากความท้อแท้ อีกทั้งมีธรรมชาติที่ขยายขอบข่าย เชื่อมโยงถึงได้ทุกเรื่องอย่างคล่องตัวจากรากฐานความคิดของตน ส่วนผู้ที่ยังยึดติดมกมองด้วยความรู้สึกที่ว่า **"เปลี่ยนไปเป็น เรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องเก่า"** อย่างไรก็ตามผู้ที่นำปฏิบัติอย่างจริงจังย่อมช่วยให้รากฐานตัวเองเปิดกว้างและลุ่มลึกยิ่งขึ้นจึงทำงานอย่างมีความสุข และยิ่งพบว่า **"การทำงานกับการพักผ่อน เป็นสิ่งอยู่ร่วมรากฐานเดียวกันโดยแท้"**

ภายในรากฐานความรู้สึกของบุคคลผู้ซึ่งเข้าใจถึงความจริงแล้วย่อมรู้ได้ว่า เป้าหมายในการทำงานซึ่งเน้นที่ **"ประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์"** โดยเฉพาะด้านที่ชีวิตยังคงอยู่ในสภาพ **"ด้อยโอกาสกว่าคน"** รวมถึงเยาวชนคนรุ่นหลัง ซึ่งชีวิตคนที่ยืนอยู่ในด้านนี้ มีธรรมชาติที่ **"ต้องการความจริงใจจากอีกด้านหนึ่ง"** เพื่อช่วยให้สังคมสามารถสืบทอดตัวเองต่อไปได้อย่างมั่นคง ดังนั้นผู้ซึ่งสนใจปัญหา **"ความมั่นคงของชาติก็ดี ของสังคมก็ดี จึงควรตระหนักถึงสังขรณ์ไขว้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น"**

อย่างไรก็ตามประโยชน์อันพึงได้รับในอีกด้านหนึ่ง บุคคลผู้นำปฏิบัติได้ย่อมได้รับคุณค่าทางจิตใจ จากผลสะท้อนซึ่งหวนกลับมาช่วยให้ตนมีโอกาส เรียนรู้ถึงความจริงของทุกสิ่งทุกอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยถือเอาแก่นแท้ของชีวิตตนเองเป็นเป้าหมายสำคัญ โดยที่เข้าใจว่าคือวิถีทางอันเป็นที่สุดของชีวิตแล้ว

ในขั้นนี้จึงใคร่ขออนุญาตฝากไว้ให้แต่ละคนนำไปพิจารณาใช้เป็นแง่คิด โดยที่หวังว่าน่าจะช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างมีความสุข และมีกำลังใจที่จะมุ่งมั่นทำงานสู่การสร้างสรรค์สืบไปอย่างไม่ท้อแท้ไม่ว่าในอนาคตจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก็ตาม แม้ว่าสังคมจะไปถึงช่วงซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะและสภาพไปเป็นอย่างไรย่อมเข้าใจได้ว่าเป็นธรรมชาติที่ควรได้รับการยอมรับถึงความจริงอย่างไม่อาจฝืนได้

ธรรมชาติของวิถีความคิดที่เข้าถึงจุดหวนกลับได้แล้ว

ในเมื่อวิถีการเปลี่ยนแปลงของทุกสิ่งทุกอย่างมีลักษณะเป็นธรรมชาติแม้กระทั่งความคิดของมนุษย์แต่ละคนก็เช่นกัน กับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งในอดีตมักนำมากล่าวโดยที่เชื่อว่าเป็นสังขรณ์ของชีวิตมนุษย์ที่เกิดมาในโลกก็คือ **"ในช่วงแรกของชีวิตมนุษย์แต่ละคนมีการใช้ประโยชน์จากสังคมและโลก ครั้นถัดมาถึงช่วงหลังจึงคืนสู่สังคมและโลก ถือเป็นธรรมชาติ"**

จากประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผู้เขียนมุ่งทำงานร่วมกับเพื่อนมนุษย์ท่ามกลางภาวะความหลากหลายของความคิดเพื่อนมนุษย์โดยที่รักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้อย่างมั่นคงมาโดยตลอด โดยเฉพาะเน้นที่ชนรุ่นหลังซึ่งชีวิตยังคงอยู่ในสภาพที่ยังมาไม่ถึง ทำให้ตนเริ่มรู้สึกถึงความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับว่า **"ความรู้สึกของบุคคลไคยังมาไม่ถึงจุดซึ่งทำให้รู้สึกว่า เยาวชนคนรุ่นหลังเป็นครูที่สอนตนมากกว่าที่ตัวเองสอนเขาทั้งหลาย ความเป็นครูที่แท้จริงหรือความเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงของบุคคลผู้นั้นย่อมยังไม่เกิดขึ้น"**

หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า **"บุคคลผู้ไคไม่คิดว่าตนเป็นผู้ให้คนอื่นนั่นแหละคือผู้ที่ถึงจุดให้คนอื่นอย่างแท้จริงแล้ว"** ซึ่งสามารถอธิบายให้เป็นรูปธรรมได้ว่า ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวหมายถึงผู้ซึ่งมีคุณธรรมและเมตตาธรรม โดยที่มีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์บนพื้นฐานความหลากหลายอย่างพร้อมมูลครบถ้วนถึงระดับหนึ่งแล้ว จึงเป็นผู้ให้โอกาสชนรุ่นหลังเรียนรู้ทุกสิ่งซึ่งสัมผัสได้ในวิถีชีวิตแต่ละคนอย่างอิสระ กับอีกด้านหนึ่งตนเองก็มีการมุ่งปฏิบัติตนบนพื้นฐานธรรมชาติของตัวเองให้ถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้อย่างชัดเจน

วิถีความคิดบุคคลไคก็ตามที่เข้าถึงจุดหวนกลับได้เร็ว จึงมีช่วงเวลาช่วยให้เกิดภาวะสร้างสรรค์สังคมอย่างแท้จริงยาวนานมากขึ้น ส่วนผู้ซึ่งชีวิตผ่านพ้นมานานจนถึงวัยใกล้เกษียณอายุแล้ว แต่ยังไม่ถึงจุดหวนกลับ ก็เท่ากับว่า

เป็นคนถ่วงความเจริญ เพราะจากภาพรวมของชีวิตจะพบว่าถูกใช้ไปในทางที่ยังเข้าไม่ถึงการคืนให้แก่สังคมอย่างถึงรากฐานจริง ยิ่งมีการสะท้อนให้เห็นภาพของวิถีทางซึ่งยังคงมุ่งเน้นไปสู่ตำแหน่งหรือขั้นตำแหน่งโดยที่ยังไม่อาจเห็นได้ถึงคุณค่าของการมองทวนกลับ ยิ่งมีการแสดงออกให้คนอื่นเห็นว่า ตนต้องการเข้าไปช่วยให้สังคมดีขึ้น

บุคคลใดแสดงออกให้อ่านได้ชัดเจนว่าธรรมชาติในรากฐานความคิดเข้าถึงจุดทวนกลับแล้ว ย่อมช่วยให้อ่านได้ว่าช่วงชีวิตของบุคคลนั้นได้มาถึงจุดละกิเลสในระดับหนึ่งแล้วจึงน่าจะถือว่ามีความพร้อมแล้วในทุก ๆ ด้าน ดังเช่นกรณีที่มีผู้ปฏิเสธการเข้าไปมีตำแหน่งและอำนาจในการบริหารกิจการต่าง ๆ ซึ่งมีอำมิสเป็นผลตอบแทนและมีโอกาสที่จะได้รับประโยชน์ตอบสนองแก่ตนด้วยเรื่องอื่น ๆ มักมีผู้ปรารภว่า เพราะมีทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมแล้ว

ซึ่งประเด็นนี้ก็อาจตีความได้สองด้าน ยิ่งคนในสังคมส่วนใหญ่มีรากฐานยึดติดอยู่กับด้านวัตถุ มักมีแนวโน้มมองด้วยความเข้าใจมุ่งไปยังด้านซึ่งมีทรัพย์สินเงินทองและรูปวัตถุอย่างพร้อมเพรียงแล้วด้านเดียว ซึ่งความจริงแล้วถ้าทราบถึงความจริง ในสายตาของผู้ซึ่งนิยมวัตถุอาจเห็นว่าคนที่มีความคิดลักษณะนี้กำลังเผชิญอยู่กับสภาวะอึดอัดขัดสนก็ได้ แต่เจ้าตัวกลับรู้สึกภูมิใจในตัวเองและมีความสุขมากกว่า เนื่องจากมีความพร้อมแล้วทุกด้านซึ่งเกิดจากรากฐานจิตใจโดยแท้

สังขรณ์ข้อนี้สามารถนำมาใช้ให้บังเกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริงได้ทุกเรื่อง ดังเช่นเรื่อง**"สิ่งแวคล้อม"**ซึ่งมีหลายคนร่วมกันแสดงออกว่าเป็นเรื่องใหญ่ แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยที่ยังสะท้อนภาพให้เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก

กรณีตัวอย่างจากของจริงซึ่งช่วยให้อ่านได้ว่าคนที่มองทวนกลับได้ยังเป็นส่วนน้อย

ภาพซึ่งพบได้ชัดเจนก็คือการที่มีกระแสแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการนำเงินมาบริจาค แม้การปลูกป่าและการคิดน้ำพันธุไม้และสัตว์ป่าซึ่งคนนำมาไว้ในครอบครองกลัยคืนสู่ป่า ดังเช่นที่เคยพบว่า ท่ามกลางบรรยากาศการประชุมสัมมนาปัญหาสิ่งแวดล้อมครั้งใหญ่ก็มีการกล่าวนำโดยคนจากกลุ่มซึ่งมีทรัพย์สินเงินทองจำนวนมากว่า**"เราารายกันมานานแล้ว ขอให้ไปรักษาผลธรรมชาติกันบ้าง"** เพราะมองทวนกลับไม่ได้ แทนที่จะมองเห็นถึงความจริงว่า**"ธรรมชาติพัฒนาบนรากฐานตัวเองอย่างอิสระมาแล้วเป็นเวลานาน การที่มนุษย์คิดว่าควไปใช้ให้เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาย่อมเป็นเรื่องผิดเพี้ยน** ดังนั้นในส่วนลึกก็ยังคงนำเอากิเลสเข้าไปแฝงไว้เพื่อหวังประโยชน์ส่วนตนต่อไปอีก ผู้ที่สามารถมองทวนกลับได้ย่อมพบความจริงว่า ถ้ามนุษย์ละกิเลสให้ลดน้อยลงมาสู่ระดับที่มีเหตุมีผลสอดคล้องต้องกันทั้งสองด้าน มนุษย์แต่ละคนและสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในกระแสสิ่งแวดล้อมย่อมอยู่ร่วมกันเป็นสังขรณ์ให้เห็นเป็นความหวังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่เพื่อนมนุษย์ก่อนสิ่งอื่น ๆ "

หากเน้นที่มนุษย์ น่าจะนำการพิจารณาไปสู่ประเด็น**"ระหว่างธรรมชาติของเด็กกับผู้ใหญ่"**โดยถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด ถ้าผู้ใหญ่สามารถละกิเลสในตนเองลงไปได้บ้าง เด็กก็จะได้รับโอกาสให้พัฒนาขึ้นมาจากรากฐานจริงของตนเอง ทำให้เกิดวิถีการเรียนรู้ซึ่งส่งเสริมให้เป็นคนรู้เหตุรู้ผลลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งแน่นอนที่สุด ย่อมช่วยให้สังคมสามารถสืบสานสิ่งที่ดีงามสู่ชนรุ่นหลังซึ่งเป็นอนาคตที่มีความหวังเด่นชัดยิ่งขึ้น และถ้าสามารถทวนกลับได้ย่อมพบความจริงว่า**"สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ ผู้ที่ละกิเลสได้จริงย่อมบังเกิดพลังในการทำงานอย่างมีความสุข"**

มีกรณีตัวอย่างอีกสิ่งหนึ่งคือ ก่อนถึงช่วงซึ่งปีเก่า 2539 จะจากไปซึ่งโดยสังขรณ์แล้วย่อมมีปีใหม่ 2540 เข้ามาแทนที่ ท่ามกลางบรรยากาศของสังคมซึ่งมีเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้เรียนรู้ถึงความจริง มีการพิจารณาเลือกสรรบุคคลผู้ซึ่งแต่ละคนคิดว่าน่าจะเหมาะสม เพื่อเข้าไปรับหน้าที่ในฐานะ**"สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ"** ซึ่งทางการกำหนดวันเลือกตั้งขึ้นต้นขึ้นในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ทำให้บรรยากาศในสังคมมีการเคลื่อนไหวอย่างคึกคักอีกครั้งหนึ่ง ทั้งยังมีกระแสเชื่อมโยงต่อมาจนถึงช่วงใกล้ปีใหม่

ก่อนหน้าถึงกำหนดดังกล่าวเพียง 4-5 วัน ผู้เขียนได้มีโอกาสพบกับบุคคลที่เคยรู้จักกันโดยบังเอิญและได้รับ

การบอกเล่าว่า ที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งมีมติเป็นเอกฉันท์ให้เสนอชื่อบุคคลกลุ่มหนึ่งในสายวิชาการเข้าสู่การพิจารณารับหน้าที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีชื่อตนรวมอยู่ด้วย และยังคงกล่าวต่อไปว่า เขาคงจะติดต่อบทบาทมาถึงตัวอีกครั้งว่ายินดีรับหรือไม่ เนื่องจากเรื่องนี้อยู่ที่ความสมัครใจ หลังจากรับฟังแล้วผู้เขียนก็ไม่ได้พูดอะไรต่อไปอีก

ถัดจากนั้นมาประมาณ 2-3 วัน ก็มีคนโทรศัพท์จากมหาวิทยาลัยดังกล่าวมาถึงโดยที่แจ้งเรื่องให้ทราบตรงกับข้อมูลซึ่งได้รับการบอกเล่ามาก่อนและขอทราบว่าจะยินดีให้เสนอชื่อต่อไปหรือไม่ ตนจึงตอบกลับไปอย่างสุภาพแต่พยายามให้เหตุผลอย่างชัดเจนที่สุดว่า "ผมขอขอบคุณที่ได้กรุณาให้เกียรติไว้วางใจในครั้งนี้ แต่ตนคิดว่าประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาปรากฏการณ์ต่าง ๆ มานานพอสมควรได้ช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้สังขรณ์จนถึงขั้นทำให้วิถีความคิดทวนกลับมามองเห็นประโยชน์จากอีกด้านหนึ่งซึ่งมีความจริงอยู่ที่พื้นดินและเชื่อมั่นว่า ด้านปฏิบัติ ณ จุดนี้ต่อไปน่าจะถึงจุดร่วมระหว่างประโยชน์สุขของสังคมกับคุณค่าของตนเองด้วย"

แทนที่จะมุ่งความสำคัญสู่ด้านบนซึ่งเน้นอยู่ที่รูปแบบ แต่ก็ใช้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับคนซึ่งยังมาไม่ถึงจุดนี้โดยที่เห็นว่าควรผ่านวิถีทางเช่นนั้นมาก่อนเพื่อการเรียนรู้ ส่วนตนเองน่าจะมุ่งทำงานบนวิถีทางนี้ต่อไปน่าจะช่วยให้รากฐานสามารถหยั่งลงลึกซึ่งยิ่งขึ้นบนพื้นฐานที่กว้างและอิสระ ส่วนการคิดถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมนั้น บนวิถีทางดังกล่าวย่อมมีเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว และยังบังเกิดความสุขจากการทำงานด้วย ตนจึงขอเสนอให้พิจารณาเสนอชื่อคนรุ่นหลังน่าจะเหมาะสมกว่า

เท่าที่ชี้แจงไปแล้วน่าจะจะมีเหตุผลชัดเจนให้สรุปได้ว่า ตนปฏิเสธที่จะขึ้นไปอยู่ด้านบนอีก และจริง ๆ แล้วในอดีตที่ผ่านมาจะพบว่า ผู้เขียนได้ปลดตัวเองออกมาสู่อิสระเป็นช่วง ๆ แทบทุกเรื่อง แม้ว่าแต่ละช่วงอาจมีคนมองแล้วคิดว่า เป็นเพราะเหนื่อยมากแล้วบ้าง อายุมากแล้วบ้าง ก่อนที่จะพบต่อมาว่า หลังจากปลดตัวเองออกมาแล้วกลับ มีคนมาหาอย่างหลากหลายอีกทั้งมีงานมาให้ทำมากยิ่งขึ้นกว่าเก่า ซึ่งตนก็พิจารณาให้ความร่วมมือจากใจที่เปิดกว้างอยู่ตลอดเวลา

มีประเด็นสำคัญอีกสิ่งหนึ่งซึ่งหลายคนมักมองไม่ถึงก็คือ การนำงานมาให้จากพื้นฐานที่หลากหลายถือเป็นโอกาสดีที่ช่วยให้ตัวเอง เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างจากรากฐานจริง ทำให้มีความคิดลุ่มลึกยิ่งขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

จากช่วงเวลาระหว่างการพิจารณาเลือกผู้ที่จะเข้าไปเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งผ่านพ้นมาจนกระทั่งถึงวันที่ 17 ธันวาคม ฯ. ตนก็เดินทางขึ้นไปร่วมกิจกรรมสัมมนาวิชาการเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาคุณภาพคน ซึ่งจัดโดยคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พอเดินทางไปถึงก็มีหลายคนเล่าให้ฟังว่า พบรายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ ฯ. บางฉบับว่า ชื่อผู้เขียนได้รับการเสนอเข้าไปสู่การพิจารณาคัดเลือกให้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ทันทีที่รับฟังทำให้รู้สึกสับสน เนื่องจากมีรายละเอียดที่ทาบตามถึงตัวซึ่งตนก็ตอบปฏิเสธไปแล้ว พร้อมทั้งชี้แจงเหตุผลและผลไปให้เข้าใจค่อนข้างชัดเจนด้วย จึงสันนิษฐานเป็นสองทางว่า ฝ่ายเจ้าของเรื่องอาจไม่เข้าใจจึงได้เสนอไป แต่ประเด็นนี้คงไม่น่าจะเป็นได้ เพราะก่อนเสนอจะต้องส่งแบบฟอร์มมาให้เจ้าตัวกรอกข้อมูลรายละเอียดเพื่อใช้เป็นหลักฐานตามระเบียบเสียก่อนซึ่งก็ไม่ปรากฏ ส่วนอีกทางหนึ่งอาจสืบเนื่องมาจากคนหนังสือพิมพ์ฉบับที่รายงานข่าว ได้กระทำการลงไปก่อนจะพบว่าข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามขั้นตอนแล้ว หากเกิดจาก**"ความอยากได้ข่าว"**จึงคว่นกระทำการลงไปก่อนอย่างขาดความรับผิดชอบ

ทำให้สามารถรู้ถึงสังขรณ์ข้อหนึ่งว่า **"ความอยากของมนุษย์เป็นสิ่งทำลายความรู้สึกรับผิดชอบซึ่งแต่ละคนควรมีเป็นคุณสมบัติอยู่ในรากฐาน เพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของชีวิตที่พึงสามารถทำหน้าที่อย่างได้ผลจริงจัง"**

อนึ่ง แม้ว่าจะทำให้ตนรู้สึกสับสน แต่แทนที่จะมุ่งมองออกจากตัวเองทำให้คิดว่า สิ่งดังกล่าวทำให้ตนมีส่วน

รับผลเสียหาย" กลับทวนมามองสู่อีกด้านหนึ่งว่า น่าจะช่วยให้คนได้รับประโยชน์สุขเพิ่มขึ้น เพราะแทนที่จะหลงโทษคนอื่นเช่นเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก กลับมองเห็นว่าคนได้รับการฝึกฝนจิตใจจากสิ่งดังกล่าว ให้เป็นคนเข้าใจถึงความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ยิ่งในช่วงซึ่งปีเก่ากำลังจากไปโดยมีปีใหม่เข้ามาแทนที่ แม้ว่าสิ่งนี้เป็นเพียงประเด็นหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากช่วงสั้น ๆ ของชีวิตและไม่น่าจะถือเป็นเรื่องใหญ่ แต่ก็ควรถือว่ามีคุณค่าแก่ตนเองอย่างยิ่ง **"คงเห็นที่ลัทธิธรรมได้ที่แนะไว้ว่า ให้มองทุกสิ่งในค่านี"** แต่การนี้จะเข้าถึงได้ย่อมเกิดจากการนำปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างบนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเองอย่างต่อเนื่องกันมาโดยตลอดโดยที่มั่นคงอยู่ได้ ร่วมกับอีกด้านหนึ่งซึ่งให้ความสนใจนำทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่วิถีชีวิตและพบว่าคือปัญหาหามาคิดค้นหาความจริงและทางออกให้ถึงที่สุด

สรุปแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งพบจากบรรยากาศในสังคมที่มีความสับสน หลังจากทวนกลับมาทบทวนจนกระทั่งถึงที่สุด ก็มองเห็นได้ชัดเจนว่า จริง ๆ แล้วหาได้เป็นเช่นที่เคยคิดไม่ หากความรู้ลึกซึ้งสับสนอยู่ในรากฐานจิตใจตัวเองโดยแท้ ส่วนสิ่งที่พบจากด้านซึ่งอยู่ภายนอกน่าจะเป็นธรรมชาติของแต่ละคนโดยที่ตนมีหน้าที่สนใจเรียนรู้ เพื่อให้วิถีการดำเนินชีวิตมีโอกาสเข้าถึงความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น แทนที่จะปฏิเสธสิ่งเหล่านั้นทำให้ต้องสูญเสียโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิตตนเองให้สูงขึ้น

หากทวนกลับมาพิจารณาถึงสังคมยุคปัจจุบันจะพบว่า จากวิถีการเปลี่ยนแปลงที่สะท้อนให้เห็นถึงความจริงว่า ในภาพรวมมีคนที่วิถีชีวิตผ่านมาถึงช่วงหนึ่งแล้ว น่าจะสามารถทวนมามองสู่มุมกลับเพื่อเห็นความจริงได้ และคนกลุ่มนี้ถือเป็นพื้นฐานความสำเร็จในการพัฒนาสังคมสู่ความหวังเพื่อความดีงาม แต่พบว่ามีจำนวนลดลงไปจนทำให้รู้สึกว่กลายเป็นคนส่วนน้อยลงไปเรื่อย ๆ คงจะเห็นว่าผู้มีที่แย่งชิงกันขึ้นไปสู่ตำแหน่งหรือกันยหนึ่งก็คือ มองภาพการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยทิศทางออกจากตัวเองเพิ่มปริมาณรวดเร็วยิ่งขึ้น

สังขรณ์ดังกล่าวย่อมมุ่งชี้ให้อ่านได้ถึงความจริงว่า วิถีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นสิ่งกำหนดภายในตัวเองอย่างเป็นธรรมชาติให้เชื่อมั่นว่า สภาพการณ์ทั้งหลายในสังคมจะตกต่ำลงไปอีกจนถึงที่สุด ไม่ว่าจะมีความดีใดติดตามมา ย่อมเข้าใจได้ว่า สิ่งเหล่านั้นต่างก็อยู่บนพื้นฐานความหลากหลายของรูปแบบสิ่งซึ่งเกิดขึ้นจากสภาพอันเป็นธรรมชาติทั้งสิ้น

ดังนั้นบุคคลใดสามารถเข้าใจได้ถึงรากฐานจริงย่อมรู้ว่า ทุกสภาพการณ์ซึ่งปรากฏให้ตนมีโอกาสสัมผัสได้ในวิถีชีวิตประจำวัน ล้วนมีบทบาทสอนธรรมะอย่างเท่าเทียมกันหมดโดยปราศจากเงื่อนไขว่าสิ่งนั้นเล็กสิ่งนี้ใหญ่ สิ่งนั้นหนักสิ่งนี้เบา สิ่งนั้นร้อนสิ่งนี้เย็น แม้สิ่งนั้นดีสิ่งนี้ไม่ดี และบุคคลใดเข้าถึงแล้วย่อมทำงานและใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนมนุษย์ได้อย่างปราศจากความทุกข์

จึงสรุปได้ว่าความสุขที่แท้จริงเป็นสิ่งปรากฏอยู่ในรากฐานความรู้ลึกซึ้งของตนเองโดยแท้ ดังนั้นวิถีความคิดซึ่งได้รับการปรับเปลี่ยนทิศทางโดยธรรมชาติในตนเองให้ทวนกลับมาเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ เพื่อค้นหาความจริงจากกระแสเงื่อนไขที่อยู่ในรากฐานดังที่มีการกล่าวไว้ว่า **"ชีวิตแต่ละคนที่มีโอกาสเติบโตยิ่งขึ้น ควรให้ความรักและความจริงใจแก่ทุกชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลายซึ่งอยู่ในระดับที่นึกถึงยิ่งขึ้นเป็นธรรมชาติ"**

ผู้ที่นำปฏิบัติได้แล้วย่อมพบว่า นี่คือเหตุแห่งความสุขซึ่งปรากฏอยู่ในตนเอง และถ้ามีผู้นำปฏิบัติได้แล้วเป็นส่วนใหญ่ย่อมเกิดความสงบสุขแก่สังคมเป็นหนึ่งเดียวกันด้วย

ดังนั้นไม่ว่าสภาพการณ์ดังกล่าวจะปรากฏเป็นความจริงแม้เพียงหนึ่งเดียว ถ้ามีความแน่วแน่ช่วยให้อันคงอยู่ได้ เมื่อโอกาสเปิดให้ย่อมสามารถสานสัมพันธ์กว้างอย่างเป็นธรรมชาติได้ด้วยตัวเองเสมอ .